

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

אתר: www.etayba.com
 לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
 ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: הצדיק שאינו צריך לקיים את המצוות בפועל

אולם אחר שזכה להכניע את יצר הרע ולבטלו, וכדוגמת רבי שמעון בר יוחאי, בזה מבטל את האות מ' משמו של סמא"ל, האות מ' רומזת לקיום המצוות בפועל, ונשאר שמו סמא"ל, שהוא בגימטריא הו"ה אדנ"י להורות כי יכול לקיים כל המצוות על ידי יחודים בלבד.

בזה יבואר מה שמצינו כי רשב"י נקרא בתואר "שבת". וכמובא בזוה"ק (אדרארבה פרשת נשא דף קמד): רבי יהודה קארי ליה שבת דכולהו שיתא מינה מתברכין, דכתיב שבת לה' קודש לה', מה שבת לה' קודש, אף רבי משעון שבת לה' קודש". ויש לומר כי הצדיק הנקרא "שבת" האסורה בעשיית מלאכה, כי כבר אינו צריך לעשות את המצוות בפועל אלא די במחשבה על ידי יחודים.

וכך מצינו בענין השבת שלא שולט בה יצר הרע, כמובא במכילתא פרשת בשלח (ט"ז, כ"ח): "אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה, שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע" (ישעיה נ"ו, ב') - הא למדנו שכל מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה. ע"כ. וכן בספר רמזי שבת (אות תרנ"ח) כתב בשם ספר פרי שבת, וז"ל: והנה יש להקשות, מפני מה לא מנה התנא שבת ב"אלו דברים שאוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעוה"ב"? וז"ל, דשבת עדיפא מכל הני מצוות לענין זה, כי שבת מרחקו מעבירה, ובכל מצוה אין מצילין מיצר הרע רק בעידנא דעסק בה, ומצוות שבת כהלכתה וכהונן מצלת מן החטא בכל ימות השבוע, אף בעידנא דלא עסיק בה. ומי ששומר שבת כהלכתה יתברך בכל, ושולט ביצרו והוא מרוחק מן העבירה. עכ"ל.

והנה גילה לנו האריז"ל פרי עץ חיים (שער השבת סוף פרק כ"ב) כי שבת הוא זמן הראוי לעסוק בתורת הקבלה ובלשון קדשו: טוב ללמוד בשבת קבלה כמו שהיו נוהגים הקדמונים, והטעם הוא כי הקבלה בעולם האצילות, אשר הוא משפיע בתחתונים ביום השבת, והנה עולם האצילות הוא קודש גמור אשר אין שם קליפה כלל, וזה רמז בפסוק "השתחוּו לה' בהדרת קודש ראשי תיבות קבל"ה. עכ"ל.

ויש לומר על פי דרכינו שכאשר משיג סגולת שבת היינו שמתבטל יצר הרע ממנו, רק אז ראוי ללמוד קבלה שכל עניינה לייחד יחודים.

בזה נבוא ונבאר עוד, כאשר נתבונן נראה כי הפגיעה שפגע שרו של עשו בכף ירך יעקב, היתה בדיוק מעלות השחר עד נץ החמה, כמו שנאמר "ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו", הרי מבואר כי עד עלות השחר לא היה יכול ליעקב.

ופגיעה זו החזיקה רק עד הנץ החמה שנאמר "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנאל והוא צולע על ירכו". ופירש רש"י: ויזרח

"וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם".

בספה"ק אמרי יוסף (בפרשתינו דף קסט טור ד') מבאר מדוע מסרב שרו של עשו לגלות ליעקב את שמו, וזאת על פי מה שכתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת קדושים אות ב') בשם מורו ורבו הבעש"ט הקדוש ז"ע, כי מה שאמרו ז"ל (סוכה נב.) "לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו". הכוונה היא שלעתיד לבוא יוציא הקב"ה את האות מ' שהוא חלק הרע משמו של יצר הרע שהוא סמא"ל, וישאר רק שם סא"ל שהוא שם קדוש.

ובספה"ק נתיב מצוותיך להרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא ז"ע (נתיב אמונה שביל ו' אות ז') מביא רמז לזה מהפסוק (תהלים ל"ד, ט"ו) "סור מרע ועשה טוב". כלומר סור מ-רע שתסיר את מ' מן היצר הרע שהוא חלק הרע שבקרבו, ועל ידי זה "ועשה טוב" תזכה להופכו לטוב על ידי שם סא"ל שהוא חלק הקדושה שבו.

לפי זה אומר האמרי יוסף, כי כאשר אמר המלאך: "שלחני כי עלה השחר", חשב יעקב שכבר הגיע זמן הגאולה שהוא בבחינת עליית אור השחר, אשר אז יוציא הקב"ה את מ' משמו וישאר רק סא"ל, לכן שאלו יעקב "הגידה נא שמך", כלומר האם באמת כבר שמך סא"ל כי הגיע זמן הגאולה, על כך השיב לו המלאך: "למה זה תשאל לשמי", ופירש רש"י, שאמר לו שאין לנו שם קבוע, רמז לו בכך שעדיין לא הגיע זמן הקץ ועדיין שמו "סמא"ל, ושם זה אינו קבוע כי עתיד להתבטל לעתיד לבוא. עכ"ל.

ונראה לומר כי יש צדיקי אמת הזוכים לבטל את יצרו הרע עד שהופכים את שמו מסמא"ל לשם סא"ל.

וזאת על פי דברי קדשו של הסה"ק ליקוטי תורה לבעל התניא (פרשת שמיני), שיש צדיקים שיכולים לעשות את כל היחודים והנחת רוח להש"ת, שיוצא על ידי מעשה המצוות גם בלי מעשה המצוות אלא ביחודים בלבד, ואע"פ שבוודאי הצדיקים מקיימים את כל המצוות בפועל, אלא הכוונה היא כגון רשב"י שהיה במערה ולא יכול לקיים את המצוות בפועל משום אונס ואז קיים הכל על ידי יחודים, ואומר שם, שיש צדיקים בכל דור ודור כהאריז"ל והבעל שם טוב הק' שיכולים לעשות זאת. עכ"ל.

ונראה על פי דבריו לומר, "עשו הרשע" הוא יצר הרע, ו"עשו" הוא לשון עשיה, כלומר, כל עוד יש לאדם את יצר הרע הנלחם עמו ומפריע לו בעבודת ה', הוא מוכרח לקיים את המצוות על ידי עשייתם בפועל, ועל ידי פעולת עשיית המצוות הוא מכניע את יצר הרע.

לו לצרכו, לרפאות את צלעתו, כמה דתימא "שמש צדקה ומרפא בכנפיה". ע"כ. מבואר מזה, כי המלאך שרו של עשו הצליח לפגוע בכף ירך יעקב, רק מעלות השחר עד נץ החמה.

ובביאור הדבר נראה, ידוע כי ישנם י"ב צירופים של שם הוי"ה ואדנ"י וכל צירוף של שם הוי"ה הוא כנגד שעה אחת של היום, וכל צירוף של שם אדנ"י הוא כנגד שעה אחת בלילה.

וצדיקים קדושי עליון היו יכולים ברוב קדושתם לכוון את השעה ע"פ הצירוף המאיר באותו הזמן, וכמסופר על הרה"ק בעל 'צמח צדק' מליובאוויטש זיע"א אשר בהיותו בבית האסורים, אסרו אותו בחדר חשוך אשר לא היה שייך לראות בו את אור השמש, והשומר של בית הסוהר רצה ללגלג עליו, ואזי נכנס אליו בשעה שנים עשרה בצהרים, ושאל את הצמח צדק מדוע אינך יושן, והרי השעה שנים עשרה בלילה, אמר לו הצמח צדק שקר הינך דובר, ומנה לפניו את השעה המדויקת והנכונה, התפעל מאוד השומר מכך ושאלו, וכי זה רוח הקודש, אמר לו אין זה רוח הקודש, אלא מכוון אני את הצירופים של אותו שעה ואותו דקה, ולפי זה יודע אני מה השעה המדויקת.

ועוד מסופר על בעל התניא זיע"א שישב פעם בחדרו ולפניו ישב יהודי ממבקשי פניו, וכאשר יצא הבעל התניא לרגע, הציץ היהודי בשעונו של בעל התניא, והשווה את השעה המופיעה בשעונו שלו אשר היה מכוון לפי השעון העירוני שהיה נחשב לשעון מדויק מאוד, וראה שאין השעונים מכוונים זה לזה, אזי כיוון את שעונו של בעל התניא לפי השעה המופיעה בשעונו שלו.

כאשר חזר הרה"ק הציץ בשעונו ומיד ראה שמשוהו אינו כשורה, שאל את היהודי האם שינית את השעה המופיעה בשעוני, השיב לו היהודי שראה שאין השעון מכוון לשעה המדויקת כביכול לפי השעון העירוני, אמר לו הבעל התניא: אם שני השעונים לא מכוונים לזה כזה, בהכרח שהשעה המופיעה אצלי היא השעה המדויקת, כי את השעון שלי אני מכוון לפי צירופי שם הוי"ה ואדנ"י כפי שמופיעים בעולמות העליונים.

על פי זה נמצא כי בזמן של עלות השחר עד נץ החמה שהוא גם יום וגם לילה, שהרי אפשר לקיים בו מצות קריאת שמע גם של שחרית וגם של ערבית (עי' שו"ע או"ח סימן נ"ח סעיפים ג' – ה') צריך לייחד גם צירוף שם הוי"ה השייך ליום וגם צירוף שם אדנ"י השייך ללילה, ולזה התנגד היצר הרע הוא עשו, שיעקב אבינו לא יעשה את היחוד השלם של הוי"ה אדנ"י. שיעקב אבינו לא יגיע לדרגה הגבוהה של ביטול יצר הרע ממנו.

מעלת החזרה

ה"מגלה עמוקות" בפרשתנו על הפסוק: "ויגע בכף ירכו", (וחזר על דבריו ביתר ביאור בפרשת בחקותי ד"ה אז תרצה) כתב ליישב מה שתמהו המפרשים על מה שכתוב (תולדות כ"ה-כ"ו): "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב". ופירש רש"י, שהקב"ה קרא שמו יעקב. וצריך ביאור מאחר שנקרא כן על שם שאחז בעקב עשו היה לו להיקרא "עקב", מנין אם כן ניתוספה לו אות י' בשם "יעקב"?

וביאר בהקדם שאלה נוספת, רש"י (שם פסוק כ"ה) כתב שהסיבה שקראו שמו עשו: "לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה". וביאר הרשב"ם כי "עשו" הוא מלשון "עשוי", כי היה עשוי ונגמר כבן שנים הרבה. אך לפי זה קשה מדוע נקרא "עשו" בחסרון י' ולא "עשוי" עם אות י'.

אלא ששאלה אחת מתורצת בחברתה, מתחילה אכן היה ראוי להיקרא "עשוי" עם י', אולם אחרי שיעקב לקח ממנו האות י' וצירפה לשמו נשאר רק בשם "עשו".

וזהו רמז הכתוב: "וידו אוחזת בעקב עשו" - "עקב" הוא לשון סוף, כלומר ידו של יעקב אחזה "בעקב עשו" - בסוף שמו של "עשו", שהיא האות י' של "עשו" להוציאה משם, וזהו הרמז בתיבת יד"ו שהיא אותיות יו"ד שהוציא מעקב עשו, על כן "ויקרא שמו יעקב", הקב"ה קרא שמו "יעקב" שהיא צירוף אות י' עם "עקב" שהוציא יעקב מעקב עשו. עכדה"ק.

ובאותו ענין מובא בתיקוני זוהר (תיקון יג כט): "ויעקב בההיא ירכא אתמר ביה "והוא צולע על ירכו", דפרח מניה י' ואשתאר עקב, ורזא דמלה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב".

כלומר הקב"ה אמר לנחש הקדמוני: "הוא ישופך ראש", האדם יצליח להתגבר עליך על ידי האות י' שהיא בבחינת ראש, "ואתה תשופנו עקב", אתה הנחש תצליח להתגבר על האדם, אם תפריד ממנו האות י' וישאר רק "עקב". וזהו ביאור הפגם שפגע שרו של עשו בכף ירך יעקב, שסילק ממנו אות י' ונשאר רק "עקב", אשר מצד זה: "והוא צולע על ירכו".

וצריך ביאור מהי המלחמה על האות י' אם היא נמצאת אצל יעקב אבינו או אצל עשו הרשע?

ונראה לבאר על פי מה שכתב רבינו יוסף חיים זי"ע בספרו בן יהודע עמ"ס עירובין (נד). לבאר מאמר הגמרא שם: "חייב אדם לשנות את תלמידיו ארבע פעמים" וז"ל: נראה לי בס"ד טעם לארבעה, מפני שהאדם גופו בנוי בארבעה יסודות וצריך למשוך כח הזכירה מן ארבע אותיות שם הוי"ה לארבע יסודות שבו ולגרש משם כח השכחה, ובזה יתגברו ארבע כוחות הנפשיות שהם נר"ן [נפש, רוח, נשמה] ונשמה לנשמה.

ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב (משלי ל', כ"א) "תחת שלוש רגזה ארץ ותחת ארבע לא תוכל שא"ת פירוש כי התורה מכונית בשם 'ארץ' וכנזכר במדרש רבותינו ז"ל ובמקום שלוש רגזה ארץ כי עדיין לא נשלם בשלשה פעמים בנין שלה בכח הזכירה, אך תחת ארבע שלמדה ארבע פעמים אז לא תוכל לשלוט שא"ת, היא הסטרא אחרא מלשון שאת וסחפת, כי כח השכחה נמשך מן הסטרא אחרא שמכונית בשם ספחת ושאת. ע"כ.

לפי זה יש לומר, כי המלחמה של יעקב עם עשו היא על החזרה הרביעית שהיא כנגד האות י' של שם הוי"ה, כי בחזרה הרביעית עיקר הצלחתו של לומד התורה, כי אם לא יחזור פעם רביעית ישכח את תלמודו וזה רצונו של עשו הרשע הוא יצר הרע ולכן נוטל את האות י' של יעקב שהיא האות י' של שם הוי"ה.

"להתענג בתענוגים"

מאגר השיעורים של

הרב איתי בן אהרן שליט"א

הייגו: 0772618021

שלוחה 1 – פרשיות השבוע

(לפרשת וישלח הקש – 118)

שלוחה 21 - מועדים באגדה

שלוחה 22 - מועדים בהלכה.

שלוחה 3 – תנאים ואמוראים (במאגר 43 שיעורים)

שלוחה 4 – הלכה (להלכות שבת הקש 42)

שלוחה 5 - עניינים שונים.

לשיעורים על סידור התפילה: הקישו 55

לשיעורים בבניא הקישו 56

בברכת שבת שלום ובשורות טובות.